

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Запорожец А. В., Маркова Т. А. Воспитание и обучение в детском саду. – М.: Педагогика, 1999. – С.558
2. Төребаева К.Ж., Балтымова М.Р. Логопедия негіздері. Оқуқұралы. – Ақтөбе, 2011. – 248 б.
3. Төребаева К.Ж., Балтымова М.Р. Арнайы педагогика. Оқуқұралы. – Ақтөбе, 2011. – 300 б.
4. Өмірбекова Қ.Қ., Оразаева Г.С., Төлебиева Г.Н., Ибатова Г.Б. Логопедия. Оқулық. – Алматы, 2011. – 648б.
5. Винарская Е.Н., Пулатова А.М. Дизартрия и ее топико – диагностическое значение в клинике очаговых поражений мозга. – Ташкент, 2003. – 415б.
6. Архипова Е. Ф. Өшіріледі дизартрия. – М., 2006. – Б.-87.
7. Ғылыми – әдістемелік журнал. // Дефектология. 2010, 3. – №3, 40 б.
8. Приходько О.Г. Логопедический массаж при коррекции дизартрических нарушений речи у детей раннего и дошкольного возраста. - СПб.: КАРО, 2008. - 157, [1] с. : ил. - (Мастер-класс логопеда)

МРНТИ 14.29.23

УДК 376.3

Ж.И. Сардарова¹, А.Б. Қаныт²

¹Ғылыми жетекшісі, педагогика ғ.д., аға оқытушы, sardar.zh@mail.ru

²Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, 7М01906 – Арнайы педагогика: инклюзивті білім беру мамандығының 1 курс магистранты, s.atibekova@mail.ru
Қазақстан, Алматы қаласы

ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАЛАЛАРДЫҢ ПӘНГЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Психикалық дамудың тежелуі – бұл белгілі бір жаста қабылданған нормалардан дамудың артта қалуы, онда жеке когнитивті функциялар-ойлау, есте сақтау, зейін, эмоционалдық сала зардап шегеді. Сондықтан мұндай балалармен жұмыс істеу кезінде көптеген оқу құралдары тиімсіз болып шығады, бұл әр мектептің жұмысындағы өзекті мәселе. Бұл мақалада психикалық дамуы тежелген балалардың пәнге деген қызығушылығын қалыптастырудың әдіс-тәсілдері айтылады. Сонымен қатар психикалық дамуы тежелген балалардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру барысында қолданылатын ойын түрлері, ережелері және психикалық дамуы тежелген балалардың типтік ерекшеліктері сөз болады.

Кілт сөздер: психикалық дамудың тежелуі, қызығушылық, әдіс-тәсілдер, ойын, ерекшеліктер.

Сардарова Ж.И.¹, Қаныт А.Б.²

¹ научный руководитель, доктор педагогических наук,
старший преподаватель, sardar.zh@mail.ru

²КазНПУ имени Абая, магистрант 1 курса по специальности 7М01906-Специальная педагогика: инклюзивное образование, s.atibekova@mail.ru
Казахстан, г. Алматы

ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕРЕСА К ПРЕДМЕТУ У ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация

Задержка психического развития – это отставание в развитии от норм, принятых в определенном возрасте, при котором страдают отдельные когнитивные функции-мышление, память, внимание, эмоциональная сфера. Поэтому при работе с такими детьми многие учебные пособия оказываются неэффективными, что является актуальной проблемой в работе каждой школы. В данной статье рассказывается о способах формирования интереса детей с задержкой психического развития к

предмету. Также будут рассмотрены виды игр, правила и типичные особенности детей с задержкой психического развития, используемые в процессе организации учебной деятельности детей с задержкой психического развития.

Ключевые слова: задержка психического развития, любознательность, методы, игра, особенности.

Zh.I. Sardarova¹, A.B. Kanyf²

*¹ Scientific supervisor, Doctor of Pedagogical Sciences,
senior lecturer, sardar.zh@mail.ru*

*² Abai KazNPU, 1st-year master's student in the specialty
7M01906 – Special pedagogy: inclusive education,
s.atibekova@mail.ru, Kazakhstan, Almaty*

FORMATION OF INTEREST IN THE SUBJECT IN CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION

Abstract

Mental retardation is a lag in development from the norms adopted at a certain age, in which certain cognitive functions suffer -thinking, memory, attention, emotional sphere. Therefore, when working with such children, many textbooks turn out to be ineffective, which is an urgent problem in the work of every school. This article describes the ways of forming the interest of children with mental retardation in the subject. The types of games, rules and typical features of children with mental retardation used in the process of organizing educational activities of children with mental retardation will also be considered.

Keywords: mental retardation, curiosity, methods, game, features.

Балалардың психикалық дамуының тежелу мәселесі психолог мамандар мен білім беруші педогогтар үшін өте өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 27 мамырдағы №223 «Психикалық-педагогикалық қолдау саласындағы жергілікті атқарушы органдар көрсететін мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді көрсету тәртібін бекіту туралы» бұйрығында көрсетілгендей психикалық дамуы тежелген және денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балалар мемлекеттік мекемелерде толықтай білім алуға, өз дүниетамындарын дамытуға, шығармашылықпен айналысуға құқылы [1]. Осы орайда, педагогтар алдына қойылған басты міндеттердің бірі – психикалық дамуы тежелген балалардың білімге, пәнге деген қызығушылықтарын ашу, жан-жақты білім стандарттарына сай білім алуларына қолайлы жағдай жасау.

Балалардағы психикалық дамудың тежелуі – бұл күрделі процесс, алайда мұндай бұзылыс уақытша да болуы мүмкін. Олар оқу бағдарламасын басқаларға қарағанда жай қабылдап, ақпараттарды қабылдап үлгермейді. Оқу материалдарын игеру өнімділігінің төмендеуінің себептерінің бірі – оқуға деген қызығушылықтың болмауы немесе өте жеткіліксіз деңгейі болуы да мүмкін. Бұл мәселе әдетте оқушының алғашқы жыланан-ақ біліне бастайды, алайда анық екінші немесе үшінші сыныпта байқалып жатады. Олар сабақ үдерісіне жай қосылады, тапсырмаларда көптеген қателіктер жібереді, не оқып жатқанын түсінбейді, түсінік айта алмайды, мұғалімнің көмегінсіз тапсырмаларды орындай алмайды.

Соңғы онжылдықтардағы арнайы психология мен педагогикада ПДТ бар оқушыларды зерттеу, оқыту және дамыту мәселелеріне У.В.Ульенкова,

С.Г. Шевченко, Н.А. Цыпина сынды авторлар өз зерттеулерін жасаған [2,73б.]. Жүргізілген зерттеулерге байланысты, психикалық дамуы тежелген балалардың типтік ерекшеліктеріне мыналар жатады:

- өте төмен танымдық белсенділікте көрінетін мотивациялық компоненттің жетіспеушілігі;
- тапсырмадан бас тартуға дейін интеллектуалды шиеленіс;
- мақсат қою, іс-әрекеттерді жоспарлау қажеттілігінің болмауына байланысты реттеуші-мақсатты компоненттің жоқтығы;
- операциялық компоненттің ұзақ мерзімді қалыптаспауы, яғни талдау, синтездеу, абстракциялау, жалпылау, салыстыру секілді қасиеттердің болмауы;
- ойлау процестерінің динамикалық бұзылуы;

- қоршаған ортаға жеке қатынастар жүйесінің қалыптаспауы;
- құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас қажеттілігінің азаюы [3, 266.].

Бұл аталған ерекшеліктер негізінде психикалық дамуы тежелген балаларды арнайы бағдарлама қолдану арқылы оқыту тиімділігі туындайды. Себебі, оқушылар сабақ барысында тез шаршайды, берілген тапсырманы өте ұзақ орындайды, кейде тіпті тапсырманы орындаудан бас тартады. Осындай кезде, мұғалім балалармен жұмыс істеу барысында оқушылардың білімге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында:

- әр сабақта ойын түрлерін түрлендіру;
- тақырыпты қайталап түсіндіру;
- үнемі күліп, көңілді күймен сабақты жүргізу;
- түрлі-түсті әртүрлі көрнекіліктер қолдану;
- жаңа, заманауи технологияларды пайдалану;
- үнемі жетістіктер үшін мақтап отырулары өте маңызды.

Негізгі педагогикалық құралдар ретінде әртүрлі ойын түрлерін қолдануға болады, мысалы:

- танымдық;
- логикалық;
- дидактикалық;
- рөлдік ойындар;
- ауызша;
- саяхат ойыны;
- қозғалысты ойындар [4, 208б.]

Ойын мысалдары:

«Төртінші артық» ойыны. Балаларға 4 сурет ұсынылады, олардың арасында біреуі артық. Жіктеу мен кескіннің негізі тақырыпқа байланысты таңдалады. Мысалы, әдебиеттік оқу сабағында бұл әріптердің жіктелуі болуы мүмкін дауысты-дауыссыз дыбыстар («о» және «б» т.б.), қоршаған әлем сабағында жануарлар тобы (тауық, тырна, қырғауыл), орыс тілі сабағында сөйлеу бөліктері (орындық, үстел, қызыл, терезе).

«Әріпті тап» ойыны. Әріптерді үйрену кезінде оқушыларға мәтін немесе әріптер жиынтығы ұсынылады онда олар зерттелетін әріпті тауып, сызып тастауы керек. Мұндай тапсырмаларды сәтті орындаған кезде суреттегі әріптерді іздеуді ұсынуға болады.

Оқу процесінде ойындарды қолдану баланың белсенділігін арттыруға, оқуға деген құштарлықтарын дамытуға мүмкіндік береді. Алайда ойын технологиясын сабақ барысында дұрыс ұйымдастыру, таңдау маңызды. Ойын арқылы баланың сөздік қоры дамып, айналасындағы басқа балалармен қарым-қатынасы жақсарып, өзін еркін сезіну қасиеті артады. Осы орайда, сабақта ойын әрекетін ұйымдастыру кезінде сақталуы керек төмендегідей ережелер бар:

- ойын танымдық белсенділікті ынталандыруы;
- ойын ережелері барлық оқушыларға түсінікті болуы;
- барлық оқушылар қатысуы;
- тапсырма орындауда қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету қажет;
- сабақты ойындармен шамадан тыс жүктемеу [5, 43б.].

Аталған ережелерді сақтай отырып, балалардың бір-бірімен тығыз қарым-қатынас жасауына, сөздерді ұмытпауларына, берілген білімді қорытуға мүмкіндік тудыруға болады.

Сабақтарды ұйымдастыру кезінде:

– мүмкін болса, дұрыс орындалған тапсырмалар үшін марапаттар мен сыйлықтарды алып тастау, тек бағалау мен мақтаумен шектелу;

– сабақта жарыс жағдайын мүмкіндігінше аз пайдалану. Баланы өз нәтижелері мен жетістіктерін талдауға және салыстыруға үйреткен дұрыс. Жарыс жағдайын ойын әрекеттеріне ауыстыруға болады;

– сондай-ақ, оқу мәселесін дұрыс шешпегені үшін жаза әрқашан жағымсыз эмоциялар тудыратын және баланың оқу іс-әрекетіне деген көзқарасына теріс әсер ететін төтенше және тиімсіз шара екенін есте ұстаған жөн;

– мүмкін болатын жерде уақыт шектеулерін белгілеуден аулақ болуға тырысыңыз, өйткені бұл шығармашылықтың дамуын тежеп қана қоймайды, сонымен қатар ішкі мотивацияның дамуына кедергі келтіреді.

Психикалық дамуы тежелген оқушыларды дамыту ерекшеліктері, олардың мектептік оқуға дайындығының төмендігі оқу жоспарларын, бағдарламаларды түрлендіруді, оқу материалын қайта бөлуді және оны өту қарқынын өзгертуді қажет етеді. Психикалық дамуы тежелген оқушыларды оқыту арнайы Үлгілік оқу жоспарларына, бастауыш білім беру деңгейіне арналған арнайы бағдарламаларға, түзету пәндері бағдарламаларына сәйкес, арнайы сынып жағдайында іске асады. Негізгі мектепте оқыту мерзімінің 1 жылға артуына байланысты жалпы білім беретін бағдарламалар мазмұны оқушылардың ерекшелігі ескеріле отырып, қайта бөлінеді және бейімделеді. Оқу процесінде жалпы білім беру оқулықтары, сонымен қатар, арнайы әзірленген дидактикалық материалдар (жұмыс дәптерлері), АКТ және оқушылардың танымдық мүмкіндігі ескерілген т.б. материалдар қолданылады.

Қорытындылай келе, психикалық дамуы тежелген балаларды оқыту әр баланың жеке қасиеттеріне, атап айтқанда физиологиялық, психологиялық, мінез-құлық ерекшелігіне, қабілетіне қарай жеке тұлғаны дамыту бойынша жұмысты дұрыс және тиімді ұйымдастыру қажет. Оқу материалдарын әр балаға сай етіп құрастыру, түрлендіру мамандардың ізденісіне тікелей байланысты. Оқу мотивациясының ең тиімді қалыптасуы психикалық дамуы тежелген балалардың танымдық процестері мен шығармашылық белсенділігін дамытуға бағытталған оқыту құрылымының әр түрлілігімен, қарапайым және қол жетімділігімен қамтамасыз етіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 27 мамырдағы №223 «Психикалық-педагогикалық қолдау саласындағы жергілікті атқарушы органдар көрсететін мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді көрсету тәртібін бекіту тәртібін бекіту туралы» бұйрығы

2. Дубовицкая Т.Д. К проблеме диагностики учебной мотивации // Вопросы психологии. – № 1. – 2005. – С. 73.

3. Макеева Е.А. Особенности мотивации учения младших школьников с задержкой психического развития: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.10. Нижний Новгород, 2004. 26с.

4. Капитанец Е.Г. Психологические детерминанты готовности ребенка к школе // Инновационное развитие современной науки: сборник статей Международной научно-практической конференции. 2015. С. 204–208.

5. Буторин Г.Г., Долгова В.И. Психопатологические признаки общеневротических психических расстройств в детском возрасте // Общество: социология, психология, педагогика. 2016. № 4. С. 43.

МРНТИ 14.29.27

УДК 376.37

А.М. Мұратбекова¹, Т.Ж. Байдильдинов²

¹7M01902 – Логопедия мамандығының 2 курс магистранты

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, miratbekovaarailym@mail.ru Алматы қаласы, Қазақстан

²Ғылыми жетекшісі п.ғ.к., аға оқытушы

²Абай атындағы ҚазҰПУ, t_baidildinov2020@mail.ru Алматы қаласы, Қазақстан

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ ТІЛІ БҰЗЫЛЫСЫ БАР БАЛАЛАРҒА КӨМЕК КӨРСЕТУ

Аңдатпа

Бұл мақалада мектепке дейінгі мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсетудің ұйымдастырушылық негіздері қарастырылды. Мектепке дейінгі жастағы мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсету жүйесі мемлекетімізде қалыптасқанымен, ол әлі де болсын қиындықтармен жүзеге асырылуына байланысты оларды зерттеу және дамыту бойынша әдістемелік кешен әзірлеу өзекті тақырып болып табылады.

Зерттеу жұмысының аясында педагогикалық, психологиялық және әдістемелік әдебиеттерді зерттеу арқылы мектепке дейінгі мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсетудің ұйымдастырушылық негіздерінің қазіргі деңгейі анықталды. Қазіргі таңда барлық әлемде жеке